

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia

Academia aeterna

Helin Kaptén ^{KLAVER}

Ksenia Rossar ^{SOPRAN}

Kavas

Schumann, Poulenc, Argento, Mussorgski

1.12.2021 – 19.00

EMTA kammersaal

Uurimus saab alati alguse huvist millegi vastu, olgu see siis mõni nähtus, sündmus või protsess. Sealt edasi on vaja enda mõtlemise praktika teha arusaadavaks nii, et see võiks muuta ka teiste kogemust. Võib väita, loovuurimuse kõige olulisem osa ongi loovtegevus ise. Mitte see, kuidas me seda mõtestame, kuidas sellest kirjutame, kuidas analüüsime, millisesse konteksti asetame, vaid see, kuidas me seda praktiseerime. Loomulikult tuleb eristada seda, et igasugune loominguline tegevus ei liigitu veel teadusuurimuseks. Aga kui on olemas kriteeriumid – soov uurimuseks, teadlikkus, avatus kriitikaks, küsimused, millele vastuseid leides on võimalik teadmisi ning arusaamu laiendada –, viib see diskursuseni, läbi mille sünnib uurimusele sisu, meetod ning olulisus.

2020. aasta kevadel alustanud „Academia aeterna“ (igavene/kestev akadeemia) on Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia õppejõudude loomingulisele ja loovuurimuslikule tegevusele pühendatud kontserdisari.

Robert Schumann (1810–1856)

Kolm laulu tsüklist „Lauluring“ („Liederkreis“) *op.* 39

(tekst: Joseph von Eichendorff)

III „Metsajutustus“ („Waldesgespräch“)

X „Hämarus“ („Zwielicht“)

VI „Ilus vöõras maa“ („Schöne Fremde“)

Francis Poulenc (1899–1963)

„Lühike kõrs“ („La Courte Paille“, 1960)

(tekst: Maurice Carême)

I „Uni“ („Le sommeil“)

II „Milline seiklus!“ („Quelle aventure!“)

III „Südamete kuninganna“ („La reine de coeur“)

IV „Ba, Be, Bi, Bo, Bu“

V „Inglid – muusikud“ („Les anges musiciens“)

VI „Karahvin“ („Le carafon“)

VII „Aprilli kuu“ („Lune d’Avril“)

Dominick Argento (1927–2019)

„Miss Manners“ (1998)

(tekst: Judith Martin, kirjanikunimega Miss Manners)

I „Prologue“

II „Käitumine kontserdil“ („Manners at a Concert“)

III „Käitumine balletiõhtul“ („Manners at the Ballet“)

IV „Käitumine nüüdismuusika esitusel“

(„Manners for Contemporary Music“)

V „Käitumine kirikukontserdil“ („Manners at a Church Recital“)

VI „Käitumine ooperis“ („Manners at the Opera“)

VII „Läkitus“ („Envoi“)

Modest Mussorgski (1839–1881)

„Lastetuba“ („Детская“, 1872)

(tekst: Modest Mussorgski)

I „Lapsehoidjaga“ („С няней“)

II „Nurgas“ („В углу“)

III „Põrnikas“ („Жук“)

IV „Nukuga“ („С куклой“)

V „Õhtupalve“ („На сон грядущий“)

VI „Kass Madrus“ („Кот Матрос“)

VII „Sõit mänguhoobusel“ („Поехал на палочке“)

Helin Kapten (klaver)

Ksenia Rossar (sopran)

Lied'i žanris on klaveripartiil enamasti sisuline kandev roll, luues selge muusikalise konteksti vokaalpartiis kõlavale tekstile. Lausa teatraalset rolli kandvaid instrumentaalpartiisid, mis kujutavad konkreetseid tegelaskujusid ja annavad selgeid impulsse programmilise sisu kulgemisel, esineb sagedamini 20. sajandi teises pooles ja 21. sajandil loodud vokaalkammermuusikas, kuid silmapaistvaid näiteid pärineb ka varasemast ajast. Tänapäeval kontserdil on pööratud erinevate ajastute heliloojate – Mussorgski, Poulenci ja Argento – tugevalt programmilise sisuga laulutsükli, mille instrumentaalpartiisid paistavad silma värvikuse ja reaktsioonitihedusega.

Prantsuse üks omanäolisemaid heliloojaid **Francis Poulenc** (1899–1963) componeeris peaaegu kõikides žanrites, millest kõige tuntumad on tema *mélodie*'d. Hilistes teostes on järjest rohkem romantilist lüürilisust ja mõjutusi jazzist. Oma viimase laulutsükli „**La Courte Paille**” (1960) kirjutas Poulenc sopran Denise Duvalile, pidades silmas, et lauljanna saaks neid laule oma kuueaastasele pojale laulda. Seetõttu on need seitse laulu lühikesed ja lihtsad. Laulutekstide autor Maurice Carême, kes kirjutas palju lasteluulet, soovitas Poulencile laulutsükli pealkirjaks panna „Lühike kõrs” („La Courte Paille”).

Tsükli esimene laul „Uni” kujutab ema, kes kiigutab nutvat last, lootes, et ta magama jääb. Kromaatilised harmooniad ja pidev kaheksandikliikumine väljendavad tema närvilisust ja meeleheidet. Kiire ja elevusest tulvil „Milline seiklus!” on absurdne lugu elevandi ja kirbu seiklustest läbi lapse fantaasia. Aeglane bluusi-elementidega häällaul „Südamete kuninganna” räägib müstilisest kuningannast, kes kutsub kuuvalguses endale oma lossi järgnema. Härmas kuukujuliste akendega lossis liiguvad noored vaimud, kes jutustavad armastusest. Hoogne „Ba, be, bi, bo, bu”, viidetega muuhulgas Saabastega Kassile, on inspireeritud luuletustest, mida prantsuse koolilapsed õigekirja õppimiseks kooris kordavad. „Inglitest muusikud” kirjeldab inglaid, kes terve neljapäeva veedavad harfidel

Mozartit mängides, viidates prantsuse laste koolivabale päevale, kui nad peamiselt klaverit harjutavad. Mozart heliseb nende sõrmede all sinise rõõmu tilkadena. „Karahvin“ on pikim absurdse sisuga laul selles tsükli, kirjeldades murelikku karahvini, kes igatseb endale beebi-karahvini. Tänu nõiale, kes tema ilusat sopranihäält lindistab ja Merlinile kuulata viib, karahvini unistus täitub. Tsükli lõpetab rahulik ebamaine häällaul „Aprilli kuu“. Kuulates juttu helgest taevast, kus kõikjal on rõõm ja õrnus ning kus keegi ei võitle ega pea sõda, laps rahuneb ja uinub.

Nüüdisaegne ameerika helilooja **Dominick Argento** (1927–2019), kelle loomingus annab kõige selgemat tooni just vokaalmuusika, nimetas oma laule ise monodraamadeks, kuna nendes on draama ja muusika piirid hägustunud. Laulutsükli „**Miss Manners on Music**“ tekstid pärinevad ajalehes ilmunud arvustustest, milles analüüsitakse konkreetseid toimunud kultuurisündmusi. Miss Manners on ameerika ajakirjaniku Judith Martini kirjanikunimi ning tegemist on prouaga, kes on etiketi küsimustes tõeline autoriteet. Tema lühikesed esseed halbadest kommetest ja soovitudest, kuidas käituda erinevatel muusikasündmustel, ongi Argento tsükli aluseks. Lauljalt nõuab teose esitamine näitlejameisterlikkust ja klaveripartiis on pianist silmitsi kiirelt vahelduvate repliikidega erinevates muusikalistes stiilides.

Modest Mussorgski (1839–1881) laulutsükkel „**Детская**“ koosneb samuti seitsmest laulust, mis kujutavad pilte ja meenutusi lapsepõlvest, lapse suhteid oma ema ja hoidjatädiga. Laulud on pigem nagu dramaturgiliselt selge ja teatraalselt ilmeka ülesehitusega stseenid, kus peamine väljendusvahend on meloodiline retsitatiiv. Klaveripartii on illustreeriva iseloomuga, peegeldades atraktiivselt sisulisi sündmuseid ja reaktsioone. Fantaasiarikkad tekstid kirjutas Mussorgski ise ja need väljendavad väikese lapse mõtteid ja ütlusi erinevates situatsioonides.

Laulus „Lapsehoidjaga“ tunneb laps hirmu koletise pärast unejutus, kes sõnakuulmatuid lapsi metsa viib ja ära sööb. Lapse röömuks jutustab hoidjatädi seepeale lõbusa loo tsaarist, kelle komistamise peale seened kasvavad ja tsaarinnast, kelle aevastused aknaklaase purustavad. Laulus „Nurgas“ on väike Miša solvunud hoidja peale, kes ta segaduse tekitamise pärast nurka saatis, nimetades tädi kurjaks, vanaks, viltuse tanu ja määrdunud ninaga mutiks, keda ta enam armastada ei kavatse. „Põrnikas“ räägib juhtumist, kus suur põrnikas last liivakastis ehmatas, teda lendu tõustes meeleskohta riivas ning seepeale ise selili maha kukkus. Lapse esialgne hirm asendub hoolivuse ja murega putuka pärast.

„Nukuga“ on hällilaul nukule, mille õrn meloodia viib meid lapsepõlve ilusatesse unenägudesse, jutustades kuldsetest lindudest paradiisisaarel. „Õhtupalves“ palub laps halastust järjest kõikidele pereliikmetele, onudele-tädidele, kes meelde tulevad. Unustades, kuidas palve edasi võiks minna, tuletab hoidjatädi meelde, et tuleb ikka palvetada ka enda eest, mispeale laps püüdlis lisab: „Issand, halasta ka mulle, patusele! Kas nii, hoidjatädi?“. Laulus „Kass Madrus“ riidleb laps kassiga, kes järelejätmalt püüab leevikest puurist kätte saada. Lõpuks lööb laps kassi käpa pihta, kuid saab kõva puuri tõttu ise haiget. Sõrmevalu läheb aga kiiresti üle, sest rööm linnu päästmisest on suur. Ka viimases laulus „Sõit mänguhobusel“ aitavad ilus pöösas sahistav lind ja lohutav ema lapsel mõtted kukkumise ja valu juurest ära viia, ning kujutluslik hobusesõit Jukka-nimelisse külasse saab jätkuda.

Helin Kapten

Helin Kapten (1952) on õppinud klaverit Tallinna Muusikakeskkoolis Helju Aguri juures ning hiljem Tallinna Riiklikus Konservatooriumis, mille lõpetas 1976. aastal Bruno Luki juhendamisel. Aastatel 1979–1982 täiendas Kapten end Leningradi Konservatooriumis Sofia Vakmani klaveriklassis ja 1993. aastal Hamburgi Kõrgemas Muusika- ja Teatrikoolis korrepetitsiooni erialal. Helin Kapten on suure kogemusega pedagoog: 1976. aastal alustas ta õpetajatööga Tallinna Muusikakeskkoolis ning 1983. aastast õpetab Kapten Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias. Aastast 1997 on ta olnud kammermuusikaosakonna juhataja ning aastast 2004 saateklassi professor. Kapteni õpilaste sekka kuuluvad Aile Asszonyi, Ain Anger, Ene Rindesalu, Ave Wagner jpt. Samuti on Kapten olnud korrepetiitoriks mitmetele Eesti lauljatele, kes on olnud edukad rahvusvahelistel konkurssidel.

Aastatel 1989–1997 tegutses Kapten Estonia teatri ooperi kontsertmeister-repetiitorina. Lisaks on ta töötanud Vaasa Ooperis ja Jyväskylä Konservatooriumi ooperistuudios. Kapteni koostööpartnerite hulka on kuulunud Mati Palm, Taisto Noor, Jevgeni Nesterenko, Eda Zahharova, Erki Pehk, Neeme Järvi, Arvo Volmer, Toomas Kapten jt. Helin Kapten on andnud meistrkursusi Eestis, Soomes, Rootsis, Valgevenes, Saksamaal ja Itaalias. Pikaajalise ja aktiivse kontserttegevuse vältel on Kapten koos eesti lauljatega ettekandele toonud palju vokaalkammerkontserte.

Ksenia Rossar (1988) õppis aastatel 2009–2012 Milano Verdi nim Konservatooriumis, 2011. aastal lõpetas bakalaureuseõpingud laulu erialal Eesti Muusika- ja Teatriakadeemias prof Mati Palmi juures ja 2016. aastal magistrantuuri prof Eva Märtsen-Wilsoni juhendamisel. Aastast 2019 jätkab ta EMTA doktorantuuris prof Helin Kapteni käe all. Rossar on pälvinud II koha ja parima naislaulja eripreemia Mart Saare nim lauljate konkursil (2007), I preemia ja eripreemia III rahvusvahelisel Tiit Kuusiku nim kammerlauljate konkursil (2014) ja III koha Jean Sibeliusse nim konkursil Turus. Samuti on ta olnud finalist rahvusvahelisel Klaudia Taevi

nim noorte ooperilauljate konkursil (2014), Vello Jürna nim vokalistide konkursil (2017) ja Pjotr Slovtsovi nim rahvusvahelisel ooperikonkursil (2017). Rossar huvitub eriliselt kaasaegsest vokaalkammermuusikast, esitades sageli Schönbergi, Saariaho, Šostakovitši, Argento, Larseni, Szymanowski ja Štšedrini loomingut. Samuti on ta olnud Marlaena Kessicku, Maria Kõrvitsa, Alisson Kruusmaa, Alessandro Viale, Mari Vihmandi ja Tze Yeung Ho teoste esmaesitajaks.

OOTAME KUULAMA

N 2.12 ja R 3.12 kell 19.00 / EMTA suur saal / pilet 10/5 € Fientast

IV Tallinna rahvusvaheline pianistide konkurss. Finaalvoor

Eesti Riiklik Sümfooniaorkester

Dirigent Arvo Volmer

L 4.12 kell 19.00 / EMTA kammersaal / tasuta pilet Fientast

Klassikontsert

Age Juurikase klaveriüliõpilased

Pipi Õun (TMKK), Marianne Oissar (TMKK), Sofia Khvichia, Rose Thomas,

Fortunato García Piquer, Jordi López Jove, Carolin Karo

Kavas Haydn, Brahms, Liszt, Szymanowski, Skrjabin, Tubin

P 5.12 kell 14.00 / EMTA kammersaal / tasuta pilet Fientast

Varajane muusika

EMTA varajase muusika üliõpilased Mariliis Tiiter (sopran),

Johanna Maria Ernesaks (metsosopran), Jānis Sustrups (bass),

Olga Kudajeva (barokkviiul), Giulia Guarini (barokkviiul),

Niklas Schröder (barokktšello), Susanna Liisa Onoper, Elina Tšertšel,

Hyewon Chung, Skirmantė Kirkliauskaitė, Hei Ching Lam (klavessiin)

Kavas Couperin, Strozzi, Buxtehude, Purcell, Monteverdi, Froberger

P 5.12 kell 17.00 / EMTA suur saal / pilet 5 € Fientast

„Eesti Muusika Nädal“

Artur Lemba

Oliver Kuusik (tenor), Mihkel Poll (klaver), Arete Kerge (sopran),

Mari Poll (viiul), Henry-David Varema (tšello), Triin Ruubel-Lilleberg (viiul),

Sten Lassmann (klaver), Robert Traksmann (viiul),

Johanna Vahermägi (vioola)

Kavas Lemba

Koostöös Eesti Interpreetide Liiduga

EESTI MUUSIKA-
JA TEATRIAKADEEMIA

Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia kontserdi- ja etenduskeskus

eamt.ee

emtasaalid.ee

facebook.com/muusikaakadeemia